

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ เรื่อง การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีสาระสำคัญและผลการวิจัยดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- 2) เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 20 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 2 ดาวขึ้นไป ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยมีหัวข้อการประเมินดังนี้

1. ความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต
2. ความเหมาะสมกับข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

- 1) แบบสัมภาษณ์ ชนิดปลายเปิด ใช้สำหรับสัมภาษณ์ประธานกลุ่มฯ เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน กระบวนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขในกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยและคณะ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ณ อำเภอบ้านดุง จ.อุดรธานี
2. จัดโครงการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้วยกระบวนการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ผลิตระดับชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ในเรื่อง แนวทางการปฏิบัติของหน่วยรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับจังหวัด การดำเนินงานขอใบรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ความรู้ด้านกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ข้อกำหนดมาตรฐาน และวิธีการขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยมีกลุ่มฯ ที่สนใจเข้าร่วม จำนวนทั้งหมด 29 กลุ่ม
3. กลุ่มเป้าหมาย เข้ารับการแนะนำและเขียนใบยื่นคำร้อง ขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
4. ติดตามผลการอนุมัติใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยได้รับการอนุเคราะห์จากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรธานี เป็นผู้ให้ข้อมูล
4. ดำเนินการสัมภาษณ์ติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้วยการสุ่มกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 กลุ่ม เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ

5.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการอนุมัติใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ที่ได้จากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรธานี และสรุปผลจากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ณ อำเภอบ้านดุง จ.อุดรธานี จำนวน 8 กลุ่ม ซึ่งผลการวิจัย มีดังนี้

5.1.5.1 ผลการศึกษา การยื่นขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ในช่วงแรก 20 กลุ่ม ได้รับการอนุมัติ 18 กลุ่ม และผลการถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่อง การยื่นคำขอ ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีผู้เข้าร่วมรับการถ่ายทอดทั้งหมด 29 กลุ่ม และผ่านการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยการพิจารณาเพื่อคัดกรองตามเงื่อนไขในรายละเอียดเกณฑ์การพิจารณาเพื่อคัดกรอง ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผ่านการคัดกรอง และเข้ายื่นคำขอ ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จำนวนทั้งหมด 29 กลุ่ม ซึ่งได้แก่

- 1) กลุ่มแปรรูปสมุนไพร
- 2) กลุ่มวิสาหกิจทอผ้าชาวบ้านกล้วย
- 3) กลุ่มบ้านขนมไทยละอองดาว
- 4) กลุ่มทอผ้าชาวบ้านชัย
- 5) กลุ่มที่นอนหมอนขิด
- 6) กลุ่มกระเป๋าสานพลาสติก
- 7) กลุ่มผ้าย้อมคราม
- 8) กลุ่มสัมมาชีพพานบายศรี
- 9) กลุ่มมุกประดับ
- 10) กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ ผ้าพันคอ
- 11) กลุ่มทอผ้าไหมผ้าฝ้าย
- 12) กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านหนองสว่าง
- 13) กลุ่มเย็บผ้าพื้นบ้าน
- 14) กลุ่มทอผ้าหนองหินใต้
- 15) กลุ่มกระเป๋าตะกร้าเส้นพลาสติก
- 16) กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ
- 17) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อสำเร็จรูป
- 18) กลุ่มทอเสื่อขิด
- 19) กลุ่มแปรรูปผ้าพื้นเมืองทอมือ
- 20) กลุ่มจักสานกระติบข้าว
- 21) กลุ่มทอผ้าไหมผ้าฝ้าย ผ้าขาม้า
- 22) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ขนมถั่วเคลือบ
- 23) กลุ่มทอผ้าศรีสุทโธศรีธา
- 24) กลุ่มทอเสื่อปักนิก
- 25) กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา

- 26) กลุ่มผลิตภัณฑ์ประดิษฐ์จากลูกปัด
- 27) กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว
- 28) กลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้าไหมผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ
- 29) กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่

5.1.5.2 ผลการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทั้ง 8 กลุ่มฯ พบว่า ประธานกลุ่มฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และเพศชาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และจำนวนสมาชิกของกลุ่มฯ โดยเฉลี่ยมีจำนวนสมาชิกประมาณกลุ่มละ 12 คน ($\bar{X} = 11.50$, S.D. = 9.60)

สำหรับกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ ใช้วัสดุจากธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 87.50 และวัสดุที่ไม่ใช่ธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 12.50 และมีระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่มีคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระดับ 2 ดาว คิดเป็นร้อยละ 50 ระดับ 3 ดาว คิดเป็นร้อยละ 37.5 และระดับ 4 ดาว คิดเป็นร้อยละ 12.5 ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ได้ยื่นคำขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ในช่วงก่อนการดำเนินโครงการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า มีจำนวน 18 กลุ่มที่ได้รับใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จากทั้งหมดที่ยื่นใบคำขอไว้ 20 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 90 ของจำนวนกลุ่มฯที่ยื่นทั้งหมด และหลังจากคณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการจัดโครงการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ชุมชนให้แก่กลุ่มผู้ผลิตฯ แล้ว พบว่า มีผู้สนใจเข้าร่วมรับการถ่ายทอดและยื่นคำขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชนจำนวน 29 กลุ่ม ในจำนวนนี้จะมีทั้งผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และผลิตภัณฑ์เดิมที่เคยได้ใบรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) แล้ว แต่มีการพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีขึ้นแล้วทำการยื่นขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จากที่เคยได้รับการรับรองคุณภาพในระดับ สองดาว ให้ได้รับการรับรองเป็น สามดาว หรือสี่ดาว ตามคุณภาพที่ได้ยกระดับกระบวนการผลิตขึ้นมา ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ให้ความสนใจและเข้าร่วมการยกระดับผลิตภัณฑ์ของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับที่มีผลต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้น หากกลุ่มฯ มีการพัฒนายกระดับคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของตน และได้รับใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) แล้ว กลุ่มฯ จะสามารถนำสินค้าไปจำหน่ายในงานแสดงสินค้าระดับชาติได้

ผลการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประธานกลุ่มฯ ทั้ง 8 กลุ่มฯ พบว่า ผู้นำกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และเพศชาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25 อาจจะเป็นเนื่องมาจาก การรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP นี้ ถือเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เพราะจากการสัมภาษณ์ ทุกคนจะมีอาชีพหลักคือ การทำนา เมื่อว่างจากการทำนา หรือระหว่างรอต้นข้าวเจริญเติบโตขึ้น แม่บ้านที่ว่างงานก็จะมารวมตัวกันจัดทำผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP เพื่อเป็นการหารายได้เสริมให้แก่ครอบครัว ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ประธานกลุ่ม และสมาชิก จะเป็นเพศหญิง

ผลการศึกษา การใช้วัสดุในการผลิตผลิตภัณฑ์นั้น พบว่า ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ ใช้วัสดุจากธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 87.50 และวัสดุที่ไม่ใช่ธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 12.50 การใช้วัสดุจากธรรมชาติเป็นวัสดุที่สามารถหาได้จากท้องถิ่นในชุมชน และยังมีต้นทุนที่ต่ำ และเมื่อนำมาจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์แล้วยังสร้างความเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และในส่วนระดับคุณภาพ พบว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ มีระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 2 ดาว คิดเป็นร้อยละ 50 ระดับ 3 ดาว คิดเป็นร้อยละ 37.5 และระดับ 4 ดาว คิดเป็นร้อยละ 12.5 ตามลำดับ อาจจะเป็นเนื่องมาจาก กลุ่มผู้ผลิตฯ จะเริ่มจากการฝึกหัดทำ เมื่อขอใบรับรอง จะถูกคัดกรองและคัดสรรคุณภาพตามที่ได้ผลิตขึ้น แต่เมื่อได้รับคำแนะนำในเรื่องกระบวนการผลิต และวิธีการออกแบบ ตัวอย่างการออกแบบลวดลาย สีสีนของชิ้นงานหรือผลิตภัณฑ์แล้ว ทำให้การยื่นขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ก็จะได้รับเลื่อนระดับจาก สองดาว เป็นสามดาว หรือสี่ดาว หรือห้าดาว เป็นต้น ถือเป็นยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการตลาดจำหน่ายสินค้าได้กว้างขึ้น และได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงอุตสาหกรรม ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประภาพร โถน้อย (2551) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานของธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชนและผลที่เกิดจากการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ซึ่งพบว่า หลังจากที่กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนแล้ว ธุรกิจมีสมาชิกเพิ่มขึ้นและธุรกิจได้รับความช่วยเหลือจากกรมพัฒนาชุมชน ธุรกิจมีรายได้มากกว่ารายจ่าย (กำไร) ซึ่งผลดีต่อสมาชิกในกลุ่มฯ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ ยังพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีปัญหาที่คล้ายๆ กัน ได้แก่ ปัญหาการขาดเงินทุนสนับสนุนขาดทุนหมุนเวียน ปัญหาสถานที่ในการผลิตคับแคบ ปัญหาขาดคนดำเนินการในการนำสินค้าไปจำหน่ายยังตลาดที่อยู่ไกลบ้าน ปัญหาคนรุ่นหลังไม่สนใจการจัดทำผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ปัญหาขาดความรู้ในเรื่องตลาดออนไลน์ และปัญหาในเรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฉันทมัย เจียรกุล (2557) ซึ่งได้ทำการศึกษา ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC พบว่า ปัญหาของ OTOP โดยรวมของทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์นั้น เกี่ยวข้องกับการ

สร้างเครือข่ายธุรกิจ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการเงินและแหล่งเงินทุน ด้านเทคโนโลยีและด้านการสนับสนุนจากรัฐ เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการส่งเสริมกระบวนการกลุ่มเพื่อให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งทั้งด้านการบริหาร การผลิต การตลาด ภาวะความผู้นำผู้ตาม การมีส่วนร่วม และการรับผลประโยชน์
- 2) ควรสำรวจความต้องการของกลุ่มและจัดการอบรมตามความต้องการ จำแนกเป็นความรู้ทางด้านอาชีพ การตลาด เทคโนโลยีการผลิต การทำบัญชี การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น
- 3) หน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีเงินทุนสำรองสำหรับให้กลุ่มกู้ยืมเพื่อเป็น ทุนหมุนเวียนในการลงทุน
- 4) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การประกวดผลิตภัณฑ์การจัดทำเครือข่าย เพื่อให้ กลุ่มอาชีพ ได้มีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำนายสินค้าและการประสานงาน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

- 1) ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับทักษะในการผลิตสินค้า การจัดทำบัญชี การตลาด การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 2) ควรศึกษาปัญหา อุปสรรคและความพึงพอใจของกลุ่มผู้ผลิตฯ ในการยื่นขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
- 3) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้บริโภคมากขึ้น พร้อมให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและทั่วถึง รวมถึงการจัดให้มีงานแสดงสินค้าให้มากขึ้นหรือการจัดให้มีงานแสดงสินค้าในส่วนภูมิภาคด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริโภคอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่รู้จักมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและไม่ทราบว่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนคืออะไร